

קדושה

ישראלית

זיכרון קשיח של אומה

לאט לאט אנשים יוצאים מהמתח
ורוצים בסך הכל להיות ביחד,
בבית הכנסת הגדול הזה
שנקרא ארץ ישראל,
פה כולם מוזמנים

אודות פנימה

'פנימה – בית לפתרונות ישראליים' הוקמה על מנת לחדד את הזהות המשתפת ולהעמיק את האתוס הלאומי. פנימה היא תנועה של אנשי רוח ומנהיגים מכל חלקי החברה החפצים להציע סדר יום עדכני לישראל. סדר יום שבבסיסו התמודדות אמיצה עם שאלות היסוד המטלטלות את קיומנו ומאיימות על שלמותנו.

לאורך שנותיה, הזניחה מדינת ישראל חלק מבעיות היסוד שלה. סוגיות של זהות ומהות נדחקו לשולי השיח הישראלי. נטייתנו הטבעית כבני אדם היא לחמוק משאלות של זהות. שאלות אלו נוגעות בנימי הנפש הרגישים של כל אדם ומחלוקת עליהן עלולה לפצוע. אמירות כגון "על הרוב אנחנו מסכימים", או "שמונים אחוז מהישראלים מסכימים על שמונים אחוז מהנושאים", הפכו לנחלת הכלל. יש להבהיר חד-משמעית: זה לא נכון. הנושאים ב"עשרים האחוזים" שבמחלוקת שולטים בחיינו. אלה הם הנושאים המגדירים אותנו, מפלגים ומחלקים, ומשפיעים על כל מרחבי החיים.

הרצון להרחיק את המחלוקת מהפרהסיה הציבורית הוביל להתבססות תרבות של רמייה. השאלות האמיתיות, העמדות העמוקות, נדחקו. ואולם מתחת לפני השטח – המחלוקת מבעבעת. כך העמיקו המחלוקות השבטיות, השנאה והפילוג הלכו וגברו, הסולידריות נשחקה, והלכידות הלאומית בסכנה. ה'יחד' הלאומי שלנו נשען בעיקר על האויבים המשותפים שמחוץ לגבולות המדינה. עלינו להביט פנימה על מנת לגבש אתוס לאומי משותף.

במהלך השנים הוקמו ועדות רבות שתכליתן להביא מזור לתחלואי החברה הישראלית. מכוני מחקר, ארגונים חברתיים וגופים ממשלתיים עשו כל שביכולתם לצמצום המחלוקות בין השבטים השונים. בבסיס עבודתן של הוועדות השונות עמד משא ומתן להסדרת החיים במרחב המשותף, המבוסס על מכנה משותף המאפשר לכל קבוצה לשמור על אמונותיה.

אולם, מרחבי ההסכמה הותירו על כנן מחלוקות תרבותיות עמוקות, אפשרו חיים באמצעות הסכמות שטחיות שאינן מסייעות לפתרון המצוקות, אלא מביאות לדחיקתן או לדחייתן. '**פנימה' משנה את כיוון התנועה.** הכרות של השבטים השונים, הבנת התשתית האידיאולוגית, הרקע התרבותי והצרכים של כל קהילה, מהווים בסיס ליצירת מרחבי פתרונות המתמודדים באומץ עם האתגרים הקיומיים המאיימים על שלמותה של ישראל. פתרונות משותפים מהווים תשתית ליצירת זהות ישראלית. לא עוד הדחקה חסרת אחריות של שאלות היסוד, אלא עיסוק עמוק ומהותי בהן והכרעה בסוגיות הליבה.

הבחירה בסוגיה

סוגיית המקומות הקדושים צפה לסדר היום הציבורי במדינת ישראל במעין מחזוריות קבועה, לעיתים בשל שינויים פוליטיים, ופעמים אחרות בשל סדר יום תקשורתי, או לחץ ציבורי עקב צרכים של ממש. הר הבית והכותל המערבי במובן הזה הם המקומות הנפיצים ביותר המכילים את כל מגוון השסעים האפשרי. תפילת נשות הכותל ברחבה ההיסטורית גוררת גם היא תשומת לב ציבורית ואף התדרדרות למריבות אלימות. חופש הפולחן על הר הבית הוא טריגר לעימותים אלימים, למרות המאמצים של הגורמים הרשמיים לשמור על סטטוס-קוו שקט. המכנה המשותף למקומות קדושים אלו הוא היותם כר פורה של נגישות לתשומת לב ולהתנעת שינויים בשלל תחומים שנויים במחלוקת, בנושאים של דת ומדינה, וגם במחלוקות פוליטיות ולאומיות. השימוש הציני או הפוליטי של הניצים אינו מהווה סיבה להתכחש לכך שהסכסוכים סביב המקומות הקדושים נובעים ממחלוקות עמוקות באשר לאופייה וזהותה של מדינת ישראל. נושאי דת ומדינה היוו מאז ומעולם מוקד

מבנה ותהליך

של חיכוכים ופיצולים בחברה הישראלית. גם כשהמחלוקות נראו כפוליטיות גרידא, הוכח כי מקורן בשאלות הבסיס, מהיכן באה החברה הישראלית ולאן פניה מועדות? התשובות לשאלות הללו נגזרות מתפישות העולם השונות הרווחות בחברה הישראלית, והדרך לבטא את אותה שונות עוברת פעמים רבות במקומות הקדושים.

מאז שנותיה הראשונות של המדינה, הורגלה החברה הישראלית בטקטיקה של דחיה ומסמוס של הכרעות קשות לפי העיקרון העתיק של ציפייה לשינוי חיצוני שיוכל לייתר את ההכרעה או את הדיון הנפיץ ובכך לחסוך עימותים פנימיים. כמו הבדיחה היהודית העתיקה או שהכלב ימות או שהפריץ ימות. עיקרון זה היה אבן יסוד במדיניות הישראלית הן בנושאי פנים והן בנושאי חוץ והוכיח את עצמו פעמים רבות כפרקטיקה יעילה. אלא שבחלק מהנושאים, אי קיומו של דיון ציבורי משמעו בפועל הכרעה סמויה.

התנהלות זו משאירה את ההכרעה לשלל גורמים לא מדינתיים ומקדמת דה פקטו את הגישה לפיה כל דאלים גבר. הדיון הציבורי לא מתקיים אף פעם, ומגרש המשחקים בו מתנהל הדיון המשמעותי בשאלות היסוד הזהותיות של החברה הישראלית, מכיל את כל השחקנים למעט השחקן המרכזי ביותר בסוציאליזציה של מקומות קדושים הלא היא המדינה.²

הבריחה המפוחדת מעיסוק בשאלות של זהות מובנת, שכן קבלת החלטות בנושאים אלו קשה מנשוא. לא ברור אם מעורבותה של המדינה בשאלות רגישות מסוג הזה מוצדקת. אלא שככל שמדובר במרחבים ציבוריים, אזלת היד של המדינה היא בעלת השלכות ומחירים גבוהים במיוחד, הן בחיי אדם - כפי שנוכחנו לראות באסון האזרחי הנורא במירון - והן בפגיעה באתוס המשותף.

ההכרעה שלא להתערב היא לגיטימית, במידה והדבר נעשה לאחר דיון מסודר ומתוך הבנה שהפרטה איננה סטטית אלא דינמית ומתרחבת למקומות נוספים בהם המדינה נמנעת מהשמעת קולה. היפוך הכיוון לקראת הכרעה אין משמעו מעורבות פעילה של המדינה בתחומים בהם היא נדרשת להיזהר, אלא אסדרה של מרחבי המורשת והזהות באופן בו כל יחיד יוכל למצוא ולהשמיע את קולו שלו.

העיסוק המחקרי במקומות דומים בעולם, נוטה לדון בשאלות הללו תוך התמקדות ביצירת כלים של חלוקת משאבים. החל בחלוקה לפי זמן וכלה בהגדלת העוגה על מנת לאפשר לכל הניצים טעימה ממנה. אלא שבמקומות בהם הסכסוך נובע משאלות נרטיביות וסוגיות זהותיות, התמקדות בהסדרים פרקטיים מפספסת את לב העימות ועלולה להיקלע עד מהרה למבוי סתום. **סוגיית המקומות הקדושים איננה רק נייר לקמוס המציף תזוזות בזמן אמת, אלא גם סיסמוגרף רגיש במיוחד המסוגל לנבא שסעים טקטוניים מתחת לפני השטח, ומגמות עומק המבקשות לתת את רישומן הראשוני בשאלת חופש הפולחן או אופי התפילה.** סוגיית המקומות הקדושים היא הזדמנות מבורכת לקיים את הדיון הזה ולאפשר מרחב במסגרתו יוכלו חילוניים, מסורתיים, דתיים לאומיים, חרד"לים, חרדים ושאינם יהודים למצוא את הדרך לחלוק את המשותף. המקומות הקדושים בכלל והכותל מערבי בפרט, מספרים את הסיפור היהודי ההיסטורי ואת הסיפור הישראלי המחודש, הם קוראים אליהם את יהודי התפוצות ואת יהודי ישראל.

העיסוק בסוגיה דורש מאיתנו לשוב לשאלות רחבות: האם מקום קדוש הוא בהכרח מקום דתי? האם הוא גם לאומי? האם יכול להיות מקום "קדוש" "חילוני"? שמא הגדרת הקדושה איננה עומדת לעצמה, אלא נסמכת למושא המקדש. והאם הדבר מעניק לאותם מקדשים זכות יתר בבואם לציין את קדושתו של המקום?! כיצד

² מתוך ראיון המחברים עם פרופ' ניסים ליאון. בתאריך 17.3.21

מבנה ותהליך

נמליץ להכריע במחלוקת שאיננה עוסקת בזכותם של מקדשים כאלו או אחרים, אלא בקדושות שונות של אותו מקום! סוגיות מורכבות אלה הנוגעות בצורה העמוקה בזהות הישראלית. ההבנה שעל מדינת ישראל להכריע הביאה אותנו להעמיק בנושא ולהציג גישה להכרעה שאנו סבורים שהיא ישימה, מקיפה, ייחודית ומעוררת השראה, ויש לה את הכח להוציא את מדינת ישראל מהקיפאון סביב סוגית ה"מקומות הקדושים". הביאה אותנו להעמיק בנושא ולהציג גישה להכרעה שאנו סבורים שהיא ישימה, מקיפה, ייחודית ומעוררת השראה, ויש לה את הכח להוציא את מדינת ישראל מהקיפאון סביב סוגית ה"מקומות הקדושים".

מבנה ותהליך עבודה

צוות העבודה העומד מאחורי נייר מדיניות זה הורכב משיתוף פעולה של פנימה עם גוף מחקר חרדי חדש, וכלל חוקרים המגיעים מרקע מגוון. העבודה התמקדה בשלושה צירי פעולה עיקריים:

1 מחקר

מחקר היסטורי לצורך גיבוש תמונת המצב המשפטית-חוקית, שאלת הסמכויות, של בעלי התפקידים המשפיעים וכלל השחקנים המעורבים והמושפעים. מעקב אחר הפעולות שנעשו מראשית המנדט הבריטי ועד היום, הן על ידי המחוקק ובית המשפט, והן על ידי גופי החברה האזרחית. בוצעו סקרי עמדות ותחושות, נחקרו והשוו נתונים, מקורותיהם והאינטרסים העומדים מאחוריהם.

2 דיאלוג

הוקם צוות דיאלוג הכולל אנשי רוח ומעשה מכל קצוות הקשת הישראלית. ניהלנו שיחות עומק עם מעל לשלושים דמויות מפתח, אשר לתפישתנו קהילתיות לא יוצגו באופן מספק בצוות הדיאלוג. מהלך זה נועד לברר את מקומה של הקדושה בציבוריות הישראלית והנרטיבים השונים האופפים מושג זה, המצליח להיות עמוק ועמום גם יחד.

3 פרדיגמה חדשה

פנימה מתמחה בגיבוש פרדיגמות חדשות, פורצות דרך. איננו מחפשים הסדרה, בה מוצאים נקודת פשרה, המהווה בדרך כלל השלמה עם המשבר. מתווים רבים מבוססים על מיצוע המחלוקת, רידוד הוויכוח ויצירת פתרון שייחודו בכך שבסופו של דבר כולם לא לגמרי מרוצים. פנימה שואפת ליצירת מערכת עמוקה שתכליתה מתווה מעורר השראה הכולל הסכמה עמוקה וכלים פרגמטיים המצביעים על ישימותו.

המתווה שלפניכם מכיל שלושה חלקים:

השער הראשון מכיל רקע פילוסופי, תיאורטי והיסטורי, ובו שאלות יסוד הנוגעות להגדרת הקדושה והמקום הקדוש, הקשר בין קדושה, אמונה ופרקטיקה דתית, והמקום שתפשה הקדושה בלאומיות החדשה, בחילוניות המודרנית ובתקופת הפוסט חילון של ימינו.

השער השני הוא תוצאה של מחקר פוזיטיבי אודות מקומות קדושים בישראל. בשער זה מוצגת תמונת המצב העדכנית בשאלת הסמכויות והחוק, מגמות ושינויים, כמו גם דוגמאות השוואה מן העולם ודגימה של מחקר עומק אודות מספר אתרים במדינה.

בשער השלישי של חוברת זו נציג את מתווה הפתרון המוצע בסוגיית הסדרת המקומות הקדושים בישראל כבסיס להגדרת היסוד היציב בחיי אומה. כאמור לעיל, מתווה זה מהווה פרק נוסף בסיפור הישראלי השלם, כחלק מהבניית אתוס ישראלי משותף הרלוונטי לכלל הקהילות במדינה, ומעצים את חלקה של כל קהילה וקהילה בפטיפס החיים הישראלי.

ברצוננו להודות לכל חברי צוות ההיועצות, השותפים והמרוויינים על זמנם:

נריה כנפו , מנהל מכון על משמר הכנסת לשעבר	מורן איפרגן , אשת קולנוע ויוצרת, על סרטה 'הקיר'
עו"ס סיון לוי , חוקרת מדיניות וקהילה	יוהנה ביטראור , דוברת הקרן למורשת הכותל
פרופ' ניסים ליאון , אוני' בר אילן	פרופ' דורון בר , חוקר מקומות קדושים, מכון שכטר
הרב שי פירון , שר החינוך לשעבר	ד"ר שמואל ברקוביץ' , עו"ד, וחוקר המקומות הקדושים
ד"ר יוכי פישר , ראש תמת חילון וקדושה, ון ליר	פרופ' דני גוטווין , אוני' חיפה
מוקי צור , היסטוריון	ישראל גולדשמידט , כיכר השבת
הרב גלעד קריב , ראש התנועה הרפורמית בישראל	הרב פנחס גולדשמידט , הרב הראשי של מוסקבה
וח"כ מטעם מפלגת העבודה	מתי דן , ראש עמותת עטרת כהנים
הרב שמואל רבינוביץ' , רב הכותל והמקומות	אורן הניג , מנכ"ל מרכז ליב"ה
הקדושים	יזהר הט , סגן יו"ר ההסתדרות הציונית
פרופ' אליעזר שביד , חתן פרס ישראל, האוני'	יצחק (בוז'י) הרצוג , נשיא המדינה, יו"ר הסוכנות
העברית בירושלים	היהודית לשעבר
פרופ' אניטה שפירא , אוני' ת"א	אבי וידרמן , יועץ פוליטי ואסטרטגי
נתן שרנסקי , יו"ר הסוכנות היהודית לשעבר	ליאור טל-שדה , איש הגות ומנחה, סמנכ"ל תוכן
	ב'קולות' לשעבר
	ד"ר נחומי יפה , המכון הישראלי לדמוקרטיה ומכון
	'נתוני אמת'

תקציר מנהלים

'פנימה' הוקמה בשנת 2016 כדי להתמודד עם השטעים המפליגים והמפצלים את החברה הישראלית. חברי הוועד המנהל של 'פנימה', מנהיגים ישראלים המייצגים את כלל הקהילות, חברו יחד כדי להציע סדר יום ישראלי המושתת על סולידריות, תיקון ותקווה.

אסטרטגיית השינוי של 'פנימה' מסיטה את הדיון אל מרחב הפתרונות, תוך מיצוי תהליכי הכרות והידברות עמוקים, דיון בעמדות אידיאולוגיות שונות והצעת פרדיגמות חדשות לקידום לכידות חברתית.

'פנימה' עוסקת בנושאים העומדים בליבת השסע הישראלי: סוגיות זהות ואזרחות, דת ומדינה, סוגיות חברתיות וכלכליות הנוגעות לחלוקת העושר והמחלוקת התרבותית, יחסי יהודים-ערבים וסוגיות הנוגעות לכללי המשחק הדמוקרטיים ולהפרדת הרשויות. מסמך זה עוסק בסוגיית המקומות הקדושים, המהווה את אחד הפצעים המדממים של החברה בישראל, ואת אחת ההזדמנויות הגדולות, ואולי המפוספסות, שלה.

הדילמה של 'אתר קדוש'

סוגיית המקומות הקדושים מלווה את מדינת ישראל, העם היהודי וארץ הקודש, אלפי שנים. עם חידוש הקוממויות היהודית בארץ ישראל, הקמת המדינה, ושחרורה של ירושלים העתיקה ושטחי יהודה ושומרון, הפך העיסוק בסוגיית המקומות הקדושים מעיסוק דתי לעיסוק בעל משמעות לאומית. הדבר בא לידי ביטוי בהקשרים ובמטענים ההיסטוריים, בקיומם של טקסים בעלי אופן לאומי, ובהשתתפות המדינה בניהול ומימון האתרים.

מהו 'אתר קדוש'?

מהו מקום קדוש ואילו אתרים יכולים להיחשב כקדושים? מי קובע מהו אתר קדוש? האם 'קדושה' היא מושג 'דתי' בלבד? שאלות אלה רלוונטיות להגדרת הזהות של עם בארצו. אלא ששאלות של לאומיות יהודית, חילון ונאורות, דת ואזרחות, זכויות אדם ומקומות קדושים התערבבו אלו באלו, בניסיון לבסס זהות יהודית ישראלית מגובשת. האתרים הקדושים מסייעים לביטחון זהותה של אומה. הם מהווים ביטוי פיזי מוחשי ויצבי לערכים החשובים, להסכמות חוצות מגזרים, וליסודות הקיום המשותף. בתהליך של היזון חוזר מאפשרים האתרים הקדושים להגדיר את החשוב, הקדוש והערכי בחברה.

סיפורם של המקומות הקדושים

חברה זקוקה לנרטיב, סיפור, ומכאן לנשגב, לקדוש, כזה היוצר מרחבים פיזיים- אתרים קדושים ומקודשים. החיבור המחודש של עם ישראל עם ארצו, ארץ הקודש, הביא עמו מפגש מחודש עם אתרי פולחן, מורשת, דת ולאום השזורים בסיפורנו ארוך השנים. באלפי השנים האחרונות לא התמודד העם היהודי עם שאלת הריבונות יהודית על אתרים קדושים, וחסרון המסורת בנושא מורגש.

ניתוח השינויים בזמן ובמרחב מראה כי השונות הגדולה בחברה בישראל, ריבוי וגיוון הקבוצות, הזרמים השונים ביהדות, היחסים בין ישראל לבין יהדות התפוצות ועוד, משליכים על הגדרת המקומות הקדושים ועל היחס אליהם. חלק מהמקומות הקדושים הפכו, הלכה למעשה, לאתרי מריבה הנשאבים למאבקי רייטינג בין שחקני משנה. המדינה בחרה למשוך ידיה מניהולם והותירה את המרחבים הללו פנויים, והם מחוללים מאבקי כח בחברה. תמונות דוגמת המאבקים בכותל תוך התרחקות הולכת וגדלה של קבוצות וקהילות ממנו, תופעת העלייה להר הבית, האסון במירון ואחרות, הפכו לכתורות חזרות. הזנחה יחסית של הר הרצל, אתרים של בני דתות אחרות וקברי צדיקים, כמו תופעות דומות, מהוות תמרוז אזהרה להתפרקותה של חברה מנכסיה הזהותיים.

תקציר מנהלים

כך, התפתחו מרחבי משמעות נפרדים לקבוצות האוכלוסייה השונות, והמפגש הבין-שבטי הולך ונעשה נדיר, דווקא באתרים שיש בהם פוטנציאל גדול להגדרת והעמקת הזהות הדתית והלאומית. כל קהילה מקדשת את המרחבים השונים בדרכה, תוך פיתוח אתוס נפרד המבוסס על מסד ערכי שונה. הדבר רצוי במקום שיש אתרים משותפים, אך האם ישנם כאלו?

המשך המצב הנוכחי יביא לכך שלקהילות שונות יהיו מרחבי קדושה שונים. מרחבי הקדושה הקהילתיים עלולים לדחוק את מרחב הקדושה הלאומי, או מה שנותר ממנו. היעדר מרחב משותף הוא מצב עניינים טראומטי למי שמבקש לייצר אתוס ישראלי. היעדר מרחב שיש בו מקום לכולם, ששייך לכולם, לכלל, מעודד פרגמנטציה חברתית ומפרק לכידות.

בתהליך ארוך ועמוק בו השתתפו עשרות מומחים, מנהיגים רוחניים, מובילי ציבור ופעילי שטח מכלל קהילות ישראל, בנינו הצעה למתווה חדש. אנו גורסים כי יחס נכון והסדרה של מעמד וניהול המקומות הקדושים יכולים לאפשר לחברה הישראלית לזקק יסודות איתנים המפחיתים את המתח ואת גבולות המאבק הציבורי, תוך הדגשת הסיפור המשותף והערכים המשותפים. למקומות הקדושים פוטנציאל עצום לביסוס 'קדושה ישראלית משותפת'.

המתווה המוצע

מתווה 'פנימה' מבקש להפוך את המדינה לגורם היחיד המנהל אתרי קדושה ישראליים - ממלכתיים, תוך מניעת חלוקת סמכויות הניהול וקביעת המדיניות מעמותות, קהילות ומגזרים. אל מול המפץ החברתי ותהליך הפרגמנטציה ההולך ומכרסם ביסודות המכנה המשותף - אנו מציעים כיוון פעולה הפוך - עצירת ההתרחקות והתנגעת תהליך של התכנסות מחודשת סביב המוסכם.

אנו גורסים כי מימוש פוטנציאל האתרים הקדושים יתרום לביסוס קשר איכותי בין הקהילות השונות בישראל ובין ישראל לתפוצות. יש לתת דגש מיוחד על ניתוק היכולת של המערכת הפוליטית ושל גורמים אינטרסנטים לבצע שינויים מזדמנים או קבועים המשפיעים על אופיים ועל דרכי ההתנהלות במקומות הקדושים, תוך הקמת מערך "בולם זעזועים" אשר יאפשר התמודדות עם מחלוקות.

קדושה ישראלית: מתווה חדש לקדושה ממלכתית

לאתרים קדושים תפקיד חשוב בקידום ערכי החברה, בשימורם ובהדגשתם. ביסוס הזהות הישראלית מחייב גיבוש של רשימת אתרים המדגישים ערכים דתיים, לאומיים ואוניברסליים והגדרתם כמקומות קדושים. עלינו להגדיר רשימת אתרים קדושים שחשיבותם נוגעת לכלל אזרחי המדינה ולעם היהודי כולו. אתרים אלה יסייעו לביסוס התרבות היהודית ולהעמקת הזהות הלאומית.

על מנת שהאתרים יהיו שייכים לכולם יש להקפיד על:

1 רלוונטיות ושייכות - האתרים הללו יהוו מוקד של קדושה לקהלים ולצבורים נרחבים ככל האפשר. האתרים הללו יאפשרו תחושה של שייכות לכל אזרח מכל קהילה, תוך צמצום תחושות של זרות וניכור.

2 פונקציונליות - הזמינות הנגישות ואופן השימוש באתר. האתרים יונגשו לביקור ראוי של כל אזרח ואזרחית בישראל ובתפוצות.

3 כבוד והדר - האתרים יתוחזקו וישומרו בדרך ההולמת את מעמדם תוך הקפדה על אסתטיקה, נגישות לאנשים עם מוגבלות, הקפדה על ביטחון אישי, ועוד.

תקציר מנהלים

א. תשתית ליצירת קדושה ישראלית-ממלכתית

במדינת ישראל שלושה אתרים קדושים המהווים את אבן הראשה של הקדושה הישראלית – ממלכתיות, אתרים אלה מדגישים את היסוד הדתי-רוחני, היסוד ההיסטורי והיסוד הלאומי-ממלכתי. לשם כך יש להגדיר את מעמדם של רחבת הכותל המערבי, יד ושם והר הרצל כאתרים קדושים ישראלים ולהחיל בהם כללים אחידים.

ב. הרשות הישראלית למקומות קדושים

תוקם רשות סטטוטורית אשר תנהל את כלל האתרים הקדושים. רשות זו תהווה ארגון גג המתווה מדיניות עקרונית לכלל האתרים. הרשות תנוהל באופן שקוף ועל פי דין, ותפעל לפיתוח, הנגשה, הפעלה וחינוך בכלל האתרים. רשות זו תתקצב ביד רחבה ותהא כפופה למשרד ראש הממשלה. כל אחד מהאתרים המרכזיים שצוינו לעיל ינוהל באמצעות רשות עצמאית ולה מועצה ציבורית משמעותית ומגוונת.

ג. ממלכתיות, מסורת, אחריות

תוקם מועצה ציבורית שתהיה אמונה על מעמדם הישראלי והבין-לאומי של אתרי הקדושה הישראלים-ממלכתיים. המועצה תסייע לביסוס מעמדם, לגיבוש דרכי ניהולם, לפיתוח מעמדם ולרתימה של קהלים רבים להשתתפות ולשותפות. בראש המועצה הציבורית יעמוד נשיא המדינה ויהיו חברים בה: יו"ר הכנסת, הרבנים הראשיים, יו"ר הסוכנות היהודית, ראש עיריית ירושלים, וראשי האתרים שיבחרו. אליהם יצטרפו נציגי ציבור וקהילות, באישור הממשלה.

ד. הגדרה משפטית של אתר קדוש

החקיקה הישראלית נדרשת להגדיר את המושג "מקום קדוש" באופן משפטי מחייב, המכיל את המשמעויות הדתיות, הערכיות והתרבותיות הרחבות והמיוחדות לאתרים הקדושים. זאת תוך מתן יחס הולם לזרמים, למיעוטים וליהדות התפוצות. הגדרה זו תהא דיפרנציאלית, ותכיר בשונות ובהיררכיה של המקומות הקדושים במדינה. בתי קברות ובתי תפילה יוחרגו מהדין הכללי.

ה. סובסידאריות של קדושה

המקומות הקדושים יוגדרו ברשימה רשמית מוכרת, על ידי מנהיגי הקהילות, וכל אזרח ישראלי יוכל לזהות את עצמו ואת קהילתו באתר המתאים לו. ההגדרה תחול על פי קריטריונים ברורים, אחידים ושקופים, ובאופן פרטני לכל אתר ואתר. כלל אתרים אלו ינוהלו באופן עצמאי; תחת רשות מסדירה, אשר תפעל לפיתוחם ולשימורם.

ו. האתר הרביעי

ייבחר, ובמידת הצורך יוקם, אתר מרכזי ממלכתי נוסף אשר יש בו בכדי לחבר את החברה היהודית והחברה הערבית. האתר יהיה כזה המדגיש את הערכים האוניברסליים של שוויון וחירות.

תקציר מנהלים

												בתי תפילה ובתי קברות
פסל הארי השואג	מערת אליהו		קבר הרשב"י	מצדה	קבר הנביא שועיב	מערת המכפלה			כנסיית הקבר	גבעת התחמושת		אתרי הקהילות
יד ושם			הכותל המערבי			הר הרצל						אתרי הליבה
הרשות הישראלית לקדושה לאום ומורשת												התשתית
מועצה ציבורית												

מחזון למעשה

- האחריות על המקומות הקדושים, כחלק ממערך בינוי ותחזוקת האתוס הישראלי, היא של המדינה, באמצעות רשות מוסדרת, ושלה בלבד.
- תוקם מועצה הציבורית בבית הנשיא
- הכפפת ארבע רשויות הניהול של אתרי הליבה למשרד ראש הממשלה
- ניהול האתרים יתבצע בשיתוף מלא עם הרשות המקומית הרלוונטית בכל אתר ואתר.
- תקצוב האתרים יהיה דיפרנציאלי בהתאם למספר המבקרים.
- הקמת רשות רשמית לניהול הכותל ופיתוחו, במבנה הקרן למורשת הכותל, ובמקומה. תמונה ועדה ציבורית מגוונת עם רוב לנציגי ציבור ותוגבל כהונת הבכירים. הקרן למורשת הכותל תיוותר כגוף גיוס משאבים ופיתוח בלבד, ללא זכויות במקרקעין וללא סמכויות לניהול האתר.
- הקמת רשות רשמית לניהול כולל של הר הרצל, על חלקיו, כולל חלקת גדולי האומה, בית הקברות הצבאי, כלל האנדרטאות ומזיאון הרצל.
- פיתוח האתרים הקדושים יזכה לתקצוב משמעותי, בהם יודגשו הערכים שמקדם האתר, ההיסטוריה שלו וחשיבותה לקהילות הרלוונטיות.
- הקמת אתר רביעי בליבת הקדושה הישראלית-ממלכתית שידבר לכלל הקהילות, ובפרט מיעוטים, באמצעות העלאה על נס של ערכי השוויון והחירות.
- יינקטו פעולות חינוכיות נרחבות להעמקת הזהות של כלל אזרחי ישראל עם אתרי הקדושה הישראליים ממלכתיים. ביקור בהם יהיה חלק מתוכנית לימודי החובה של כלל ילדי ישראל.
- טקסים לאומיים רשמיים יתקיימו באתרים בהתאם לתוכן ולמועדי השנה.
- בכל שנה תקיים ממשלת ישראל ישיבת ממשלה אחת באחד מארבעת האתרים.
- אירועים ייחודיים באתרים קדושים שיש בהם למעלה מ- 1,000 משתתפים ינוהלו באחריות מרכז ההסברה, כמקובל בטקסים רשמיים.

מימוש פוטנציאל תרומת האתרים הקדושים לסולידריות
במדינה יתרום לביסוס קשר איכותי בין הקהילות השונות
בישראל ובין ישראל לתפוצות. אל מול המפץ החברתי
ותהליך הפרגמנטציה ההולך ומכרסם ביסודות המכנה
המשותף - אנו מציעים כיוון פעולה הפוך. התכנסות
מחודשת סביב מדורת השבט.

